

*Semmelweis Egyetem
Honvéd- Katasztrófa- Rendvédelem Orvostani Tanszéki Csoport*

**A Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság
megalakításának előzménye, körülményei
A Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományi Tanácsa
(MN OTT)**

Dr. Svéd László nyugállományú altábornagy, PhD

*Kulcsszavak: Magyar Néphadsereg, katona-egészségügy, katonaorvostan,
kutatás és tudomány, tudományos intézet, orvostársaság, konferencia,
tudományos értekezéslet, tudományos ülés*

A katonaorvostan csak a XX. század eleje óta önálló szakága az orvostudománynak, de a háborúk tapasztalatainak feldolgozása, a mindennapok orvoslásában való alkalmazása, már az ókori háborúk óta folyamatos és természetes. A Magyar Honvédség a megszületése pillanatától kiemelt figyelmet fordított arra, hogy a tudományos élet részese legyen és hozzájáruljon a magyar egészségügy fejlődéséhez, elismertségéhez. A különböző elnevezésű szerveződések, tudományos fórumok, egyesületek és társaságok mindegyike ezt a célt szolgálta. A jelenlegi Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaság példás, tiszteletreméltó és gazdag történelmi múlttal rendelkezik, amelyet működő tudományos társaság immáron 30. évfordulóján megtisztelő és kötelező feladat feleleveníteni.

A tudománytörténet és a tudománybölcselet szerint, ahogy az idők folyamán a biológiai fajok szaporodtak és egyre specifikusabbá váltak, éppúgy szaporodnak és válnak specifikusabbá a tudományok is. Az orvostudomány XIX–XX. századi fejlődését azonban a láncreakciószerű és gyors ütemű szakosodás mellett az egyes tudományágak elméletének és gyakorlatának mind erőteljesebb egymásra épülése és összefonódása is jellemezte. Ebből a szintézisből származtak az orvostudomány legjelentősebb eredményei is. Így például a XIX. század második felében a villamosság, az optika és a műszeripar fejlődése nyitott utat néhány emberi belső szerv közvetlen vizsgálatára. A kellő nagyítóképességű mikroszkóp előállításátette lehetővé a fertőző betegségek kórokozójának felkutatását. A mikrobiológiában és az immunológiában elért eredmé-

nyek alapozták meg a különféle szérumok, oltóanyagok, vakcinák előállítását. Ezek révén nyílt lehetőség az emberiséget még a XIX. században is megtizedelő epidémiák megelőzésére, a korabeli hadviselésben az ellenség fegyvereinél gyakran nagyobb pusztítást végző járványos fertőző megbetegedések visszaszorítására.

A klinikai orvostudomány másik nagy ága, a sebészet is több tudományág fejlődésével vált képessé a fájdalom és a sebfertőzés leküzdésére. Ezek révén a hasüreg, ahová korábban behatolni jóformán lehetetlen volt, mindinkább a mindennapos műtétek területévé lett. Lehetővé vált a sebészet viharos ütemű fejlődése [1]. A sebészet szakosodása már korábbra datálható, a spanyol örökösödési háborúban (1718) válik önálló orvostudományi szakterületté [2].

A XIX. század végén, a XX. század elején a hadviselés jellemzői és a nagyméretű egészségügyi veszteségek elkerülhetetlenné tették a szervezetszerű katonai ellátó rendszerek létrehozását. A korabeli orvostudomány ekkor már képes és alkalmas volt e feladatok ellátására hivatott új diszciplína, a *katonai orvostan* elmélet- és gyakorlatrendszerének kialakítására. Ehhez a folyamathoz hasonlóan jött létre a *katasztrófaorvostan*, a XX. századi medicina új hajtása. Kifejlődését a XX. század természeti és technikai katasztrófáinak súlyos következményei gyorsították. A felismerést követő cselekvés eredményeként jött létre a genfi székhelyű Nemzetközi Katasztrófaorvostani Társaság. Számos európai országban pedig a nemzeti egészségügyi ellátás obligát részévé vált a felkészülés a katasztrófák következményeinek egészségügyi felszámolására. Kidolgozták működésének taktikáját, szervezeti rendszerét, az ellátás módszerét, vagyis kialakult a medicina új szakterülete, a *katasztrófaorvostan* [1].

Az előzőekben leírtakat fontosnak tartottam e két jelentős orvostudományi szakterület térben és időben történő elhelyezése miatt. Ma már egyértelmű tény, hogy a katonaeorvoslás és az abból mélyen gyökerező katasztrófaorvoslás, azoknak a tudományhoz és bárminemű társadalmi kapcsolatrendszeréhez való viszonya, történelmileg sokkal régebbi múltra tekint vissza.

A katonaeorvoslás történetét feldolgozó irodalom az ókori és középkori tábori orvosi ellátás létét bizonyítja, illetve igazolt a szerzetes- és lovagrendek szerepe a középkori háborúk sebesültjeinek gondozásában, vagy akár a polgárok adományából fenntartott gyógykezelés biztosítása. Térségünkben az 1493. esztendővel indítja e terület történetét, ekkortól igazolt, hogy a háborúk során I. Miksa császár hadseregében gyógyítókat alkalmaztak. A szervezett hadi katonai egészségügy az állandó hadseregek kialakulását követően, tehát a XVII. századtól, a Habsburg Birodalomban, és így Magyarországon is csak a XVIII. század elején jött létre, azonban ezek az intézmények egyrészt csak a hadjáratok idején működtek, és ekkor is, illetve a mozgósítás után teljes egészében civil, egyházi vagy polgári forrásokra, szervezetekre és infrastruktúrára építettek [3]. A történetiség hűségéért, no meg a magyar katonaeorvoslás büszkeségéért meg kell említeni, hogy a török hódoltság idején az addigi összes kolostori kórház lerombolása után az ország első kórháza Buda ostroma alatt a Margitszigeten épült katonakórház volt 1686-ban és az utána következő években [4].

Visszatérve a katonaeorvoslás és a vele kapcsolatos tudomány sorsának további alakulására megkerülhetetlen II. József magyar király és a Német-római Birodalom császára szerepe. A felvilágosodás-kor általános fejlődése, illetve a természettudományban

és az orvostudományban, valamint az orvosi praxisban jelentkező és a racionalizmusból gyökerező változások, felfedezések, új eszközök, szemléletmódok II. József uralkodói tevékenységében egyesültek.

Még társuralkodóként részt vett az 1778–1779-es bajor örökösödési háborúban, itt „személyesen győződött meg a tábori egészségügy állapotáról, a felfogadott orvosok és sebészek tapasztalatlanságáról”; felismerte, hogy a katona-egészségügy nem működtethető állandó hivatásos személyzet, illetve szakképzés nélkül. Másrészt pedig fontos, hogy – a korábbi gyakorlattal ellentétben – a hadsereg békeidőben is a megfelelő egészségügyi ellátó rendszerrel rendelkezzen. II. Józsefnek az 1781-gyel kezdődő kórházalapítási programja bizonyítéka annak, hogy a katona-egészségügy számos szegmensének fejlődésében ennek a területnek első érdemi lépése kötődik hozzá. Az uralkodó katona-egészségügyi hálózata kiépítésében orvosának, ifjúkori utazásain mentorának, Giovanni Alessandro Brambillának tanácsait követte, aki 1779-től a Birodalom katona-egészségügyi főnöke volt, és aki tehát nem csupán személyi orvosként, Leibmedicusként, hanem szaktanácsadóként, a koncepció szakmai kidolgozójaként, valamint szabályzatalkotóként állt az uralkodó mellett.

A fenti előzményekből látható azonban, hogy kalapos királyunk katona-egészségügyi rendszerterve semmiképpen sem előzmények nélkül való, elképzelésének újító, profizmusra építő és világjobbító alapja három terület együttes és kiemelt fejlesztése. Úgy, mint:

- Legfontosabb alapgondolatként, vezérelvként, az infrastruktúra oldaláról nézve a stabil, békeben is fenntartott és állandó működésű katona-egészségügyi intézményrendszer, kórházi hálózat kiépítése.
- Ennek előfeltételeként emberi oldalról – ezt ma humán erőforrásnak nevezzük – a speciális katonaorvosi ismereteket közvetítő képzőhely megalapítása és ennek következményeként az állandó, békeidőben is rendelkezésre álló, hivatásos katonaorvosi kar megteremtése a hadjáratok idejére szerződött borbélyok, felcserek és sebészorvosok helyett.
- Eszmei szinten pedig a katona-egészségügy egységes kiépítése, fenntartása és működtetése érdekében szabályzatok kibocsátása, illetve a *katonaorvoslás tudományának fejlesztése*.

Ezek megvalósításának egyik legfontosabb eleme II. József császár és király szándéka szerint az 1781-ben útjára indított katonaorvosi iskolában folyó szakképzés volt. Célja nem csupán az elmélet és a szakszókincs szintjén mozgó ismeretek átadása, hanem az, hogy a résztvevők az orvostudomány minden területére kiterjedő alapos felkészítés után térjenek vissza alakulatukhoz. Az akadémiai rangra emelt, a sebészetben magiszteri és doktori címek odaítélésére feljogosított Josephinum 1785-ben nyitotta meg kapuit és volt több mint egy évszázadon keresztül a Habsburg Birodalom, majd 1874-es bezárásáig az Osztrák–Magyar Monarchia egyedüli katonaorvosi akadémiaja. Így az első magyar királyi honvédorvosok is itt kaphatták meg kiképzésüket. A József Akadémia, vagy más néven az Institutum Medico-Chirurgicum Josephinum 1901-től a közös hadsereg katonaorvosi alkalmazóiskolájaként működött egészen 1914-ig, végleges megszűnéséig [3].

Ebben az időszakban szerveződött a maihoz hasonló, a tudományos élet mai értelmében ismert, a mi Magyar Katonai- Katasztrófaorvostani Társaságunkra (MKKOT) emlékeztető kaszinóegylet. Meg merem kockáztatni, hogy feladatrendszere alapján a mostani társaságunk legrégebbi elődjét tisztelhetjük ebben az egyletben. Megalakulásában és létrehozásában nagy szerepet játszott egy, a „Der Militärarzt” 1873-as évfolyamában megjelent cikk. Az ebben leírtak talán napjainkban is érvényesek. Ezek szerint: *„a katonáorvosi kar tudományos ambícióinak felkeltésére és fenntartására, valamint ennek következtében a katona-egészségügy fejlesztésének támogatására a legmegfelelőbb eszköz az orvostudomány legújabb eredményeinek, ezen belül hangsúlyosan a legutóbbi nagy háborúk háborús gyógyászati és hadegészségügyi tapasztalatainak szorgos tanulmányozása, hiszen ezek biztosítják a katonáorvosi kar stratégiai jelentőségű cselekvőképességét békében és még inkább háborús időkben.”* (A kiemelés tőlem. S. L.)

A katonáorvosi tudományos élet elengedhetetlen háttérintézményeként a könyvtárak és olvasókörök hálózatának megszervezését szorgalmazó közlemény néhány évvel a katonai hadtudományi kaszinók megalakulása után íródott. A császári-királyi hadsereg első ilyen szervezete az 1866-ban Bécsben életre hívott Wiener Militär-wissenschaftlicher Verein, melynek 1870-ben közzétett alapszabályai szerint a bécsi Militär-Casinón belüli szorosabb együttműködés keretében alakult meg hadtudományi kutatások folytatása és az ismeretterjesztés, a tudományos közélet színterének biztosítása céljából (1. §). Az egylet három fő irányban fejtette ki az alapszabályban foglalt tevékenységét: a tudományos feladatok mellett a hasonló bel- és külföldi szervezetekkel való kapcsolattartást, az újabb egyletek megszervezésében való segítségnyújtást, a bécsi tiszti kaszinó könyvtárának és egyéb gyűjteményeinek, olvasókabinetjének kezelését vállalta magára (2. §). A hadtudomány elméleti, valamint gyakorlati előmozdítására előadásokat rendezett saját és a császárváros tiszti kaszinójának tagsága számára, hadgyakorlatokat szervezett és szakfolyóiratot szerkesztett, illetve bocsátott közre Organ des Wiener Militär-wissenschaftlichen Vereines, később Organ der militärwissenschaftlichen Vereine címmel (5. §).

Magyarországon az 1868/1869 és 1875 közötti időszak volt a katonai kaszinóegyletek alapításának kora; a bécsi anyaszervezet 1866-os életre hívása után társszervezetként már 1868-tól a közös hadsereghez kötődő pesti Militärwissenschaftlicher und Casino-Verein (Katonai Tudományos és Kaszinóegylet) szolgált a magyarországi hadtudományi és egyéb tematikájú tudományos tevékenység igazi, formálisan kialakított és működtetett színteréül; és kezdetektől könyvtár úgyszintén szolgált a tudományos érdeklődésű tiszteket [3].

A kiegyezés után szerveződött meg a magyar nemzeti haderő, a Magyar Királyi Honvédség, melynek saját sajtóorgánuma, az 1867. augusztus 5-étől hetente megjelenő „A Honvéd” című kiadvány. A lapban korán felvetődik az önálló magyar és immáron a nemzeti hadsereghez kötődő, önnön nemzeti hovatartozását hangsúlyozó, identitását hordozó tudományos egyesület megszervezésének ötlete, hiszen „a magyar hadtudomány megalapítását egyedül a honvédtisztektől várhatjuk”, így 1871 januárjában már „A Honvéd” címdalán szerepel a szervezetileg a folyóirathoz kapcsolódó Első Magyar Katonai Tudományos Egylet (MKTE) tagtoborzó felhívása.

A Budapesti Katonaorvosok Tudományos Egyesületének (Wissenschaftlicher Verein der Militärärzte in Budapest) üléséről első ízben 1892-ben közölt beszámolót a Militärarzt, ekkor 1891. december 18-ai budapesti rendezvény eseményeiről értesülhettek az érdeklődők [5].

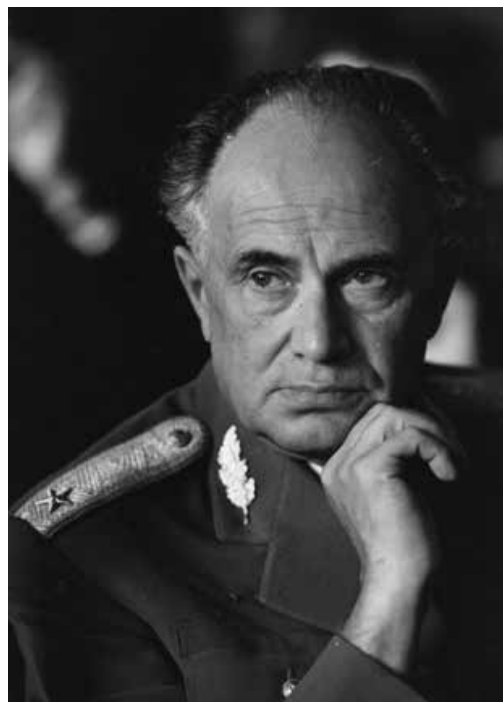
A pesti, illetve budapesti Katonai Tudományos és Kaszinóegylet 1911-es új alapszabálya szerint a szervezet vezetősége három bizottságban (tudományos, gazdasági, társasági életért felelős munkacsoportban) dolgozott, és a statútum azt is szabályozta, hogy melyik magyar királyi, illetve melyik magyar királyi honvédségi alakulat mely bizottságba delegálhat tagokat. A budapesti közös hadseregbeli 16. és 17. helyőrségi kórházak együttesen egy rendes és egy póttagot választhattak. Ez azért is fontos, hogy a mostani Honvédkórház elődje, a 16. helyőrségi kórház már akkor is megbecsült szereplője volt a tudományos életnek. A kórház az I. világháború során öt tudományos értekezletet, illetve ülést tartott, elsősorban a háború hadisebészeti tapasztalatairól [5].

A két világháború közötti időszokról elég kevés emlékünks van. A levéltárak az 1939–1944-es évekből elsősorban gyógyító, mintsem tudományos, a társasági élettel kapcsolatos tevékenységéről őriznek anyagokat. Dr. Frank Richárd orvos altábornagy, a kor legkiemelkedőbb katonáorvosának tollából azonban sok érdekes és értékes írás őrzi az emlékeket. Arról azonban tudunk, hogy mai Honvédkórház napiparancsaiban számos felhívás olvasható a *Honvédorvosok Tudományos Egyesülete*, vagy más szervezet által megtartott tudományos üléseken való részvételre, például az orvoskaron megrendezett konferenciákról, a Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete, illetve annak orvosnői csoportja üléseiről mindig tudtak a kórház orvosai. Az egyesület 1933. január 10-ei nagygyűlését pedig a mai Róbert Károly körúton tartották [6].

A katonáorvosi kar tudományos működése, illetve annak a hadvezetés felé való dokumentálása (a kórház orvosai tudományos dolgozatainak, előadásainak jegyzékbe foglalása) a világháború éveiben is elvárás maradt, éppígy az újonnan katonai szolgálatba lépők megfelelő tudományos és gyakorlati felkészítése a háborús orvosi tevékenységre. Ennek érdekében rendelte el Bánhegyesi Kulin Viktor parancsnok a mintegy 1 hét időtartamú tartalékos honvéd orvosi képzés indítását, amely az orvosi és katonai ismereteknek kifejezetten a csapatszolgálatban hadművelleti területen alkalmazandó szegmensét tekintette át [6].

A II. világháború tapasztalatainak magyar vonatkozásait 1945-től már nem a Magyar Honvédség igazi és tényleges szerepvállalása alapján dolgozták fel. Erről egyébként az akkori ideológiai kötelezettségtől leginkább mentes közleményt dr. Farádi László orvos vezérőrnagy, egészségügyi csoportfőnök a *Honvédorvosban* közölte. Többek között egy vitathatatlanul lényeges és igaz megállapítása az összegzésnek, hogy „[a] második világháborúban tudományos színvonalra emelkedett a katonáegészségügyi szervezés és harcászat” [7].

1945, hangsúlyosabban a fordulat éve, 1948 után a hadseregszervezés, a katonáorvos-tudomány és az egészségügyi szolgálat kialakításának példája a Szovjetunió volt. Ennek alapját az ország politikai hovatartozása és formális intézményes kapcsolatai, valamint a korabeli katonáegészségügy számos jelentős, akár vezető személye

1. ábra. *Dr. János György orvos
vezérőrnagy*

biztosította. Ők a II. világháború idején kerültek kapcsolatba a Vörös Hadsereggel, illetve jó személyes nexusban voltak a szovjet katona-egészségügy szervezeteivel. Példaként dr. Soós Pál, dr. Felkai Dénes, dr. Diner Ottó, dr. János György, dr. Szántó György, dr. Zoltán János, dr. Farádi László említhetők, akik a későbbiekben meghatározó személyei és prominensei lettek nemcsak a katona-egészségügyi, hanem a magyar tudományos életnek is.

A Honvédelmi Minisztérium 1947-ben szervezte újjá a Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanácsa elődjét, a két világháború között is meglévő Honvéd Közrendészeti és Egészségügyi Tanácsot *Honvéd Egészségügyi Tanács* (HET) néven. A grémium, tulajdonképpen 1948-tól működött és a katonaorvosi szakmai kérdésekben „a legfelsőbb fórum”-ként funkcionált, feladata az orvosi osztály által kezelt

2. ábra. *Prof. dr. Zoltán János nyugállományú
orvos ezredes*

„egészségügyi kérdésekben véleményt nyilvánítani és a honvédség egészségügyének fejlesztésére irányuló önálló, szükség esetén saját kezdeményezési javaslatait felterjeszteni. Működésében elsősorban tagjainak szakorvosi ismereteire és tapasztalataira támaszkodják. Kísérje továbbá figyelemmel a hazai és külföldi polgári és katona egészségügyi viszonyokat, újításokat, szakirodalmat és a katona egészségügyi kongresszusok határozatait”.

A HET székhelye a Központi Honvéd Kórház lett, első, három év időtartamára ki-nevezett tagjai szintén a Kórház orvosai közül kerültek ki. Elnöke dr. Németh László orvos ezredes, egyetemi magántanár, főtitkára dr. Laping Miklós orvos alezredes voltak. A Magyar Tudományos Tanács mintájára, 1950-ben a megalakult a katonaorvoslás tudományos kérdéseiben és a kutatások és erőforrások koordinálásában meghatározó grémium, a *Honvédorvosi Tanács*. Ez a szervezet már jogutódja az 1945. november 24-én életre hívott és hasonló funkciójú testületnek, a Honvédorvosok Tudományos Szakcsoportjának, amely a II. világháború után a szaktudományi újjáépítést tűzte célul maga elé. A HOT „jelentős állomás honvéd-egészségügyünk, de általában az egész magyar egészségvédelem és a magyar orvostudomány fejlődésében”, hiszen az orvostudomány ez által „ledobja a régi burzsoá idealista köntöst és marxista-leninista szellemben a szovjet tudomány tapasztalatai és példája nyomán halad új szocialista magaslatok felé”. Az idézet plasztikusan érzékelteti a korabeli politika mindent átható voltát, mindazonáltal semmiképpen sem mondható ki az, hogy a HOT munkatársai ne lettek volna felkészült és tudós művelői a katonaorvoslásnak, János György későbbi összefoglalása a II. világháború utáni katonaorvosi kar tudományos tevékenységének mindhárom területét számba veszi, a konferenciákon való részvételt, a publikációs munkásságot és a szakmai közéletben, szervezetekben betöltött szerepet [6].

Annak reményében, hogy valaha az utókor hálás lesz érte, János Györgynek a fentiekben említett összefoglalásából felidézem Honvédorvosi Tudományos Értekezleteket, azok idejét és témáit:

Az *I. Honvédorvosi Tudományos Értekezletet* 1952. március 3-án és 4-én tartották. Bevezető beszédében Felkai Dénes orvos ezredes, egészségügyi csoportfőnök meghatározta a nemrég megalakult Honvédorvosi Tanács előtt álló feladatokat. A tudományos értekezletnek három fő témája volt. 1. a mellkas háborús sebészete, 2. a dysenteria és 3. a tetanus elleni védőoltások.

A *II. Katonaorvosi Tudományos Értekezletet* 1954. március 3–4–5-én rendezték. Témája és elméleti alapja a pavlovi tanok kifejtése volt. A konferenciához kiállítás társult az 1848–49-es szabadságharc katonaorvosi emlékeiből.

A *III. Honvédorvosi Tudományos Értekezletre* (mint a Központi Katonai Kórház tudományos konferenciájára), 1957. december 19-én és 20-án került sor. A konferencia fő témája: „Tapasztalatok lőtt sérülések ellátása terén” és az „1956. október, novemberi ellenforradalmi események” klinikai észlelési anyagának feldolgozása volt.

IV. Honvédorvosi Tudományos Értekezletként tartják számon a Központi Kórház által rendezett Tudományos Konferenciát, amelyre 1960. január 11–12–13-án gyűltek össze a katonaorvosok. A napirend központjában kerekasztal-konferencia állott, amelyet Sóos József professzor vezetett „A sugárbetegség korai kezelése. Sugárvédelem” címmel.

Az *V. Honvédorvosi Tudományos Értekezlet* 1961. október 26–27–28-án zajlott. Ez volt az első alkalom, hogy lehetőség nyílt a szocialista országok egészségügyi szolgálatainak delegációit meghívni. A küldöttségek, aktívan részt vettek a konferencián. A plenáris ülés napirendje az egészségügyi biztosítás megszervezése volt.

A *VI. Honvédorvosi Tudományos Értekezlet* 1967. október 18–19–20-án tartottuk, ugyancsak a szocialista országok katona-egészségügyi delegációi és polgári szakemberek részvételével. A VI. Honvédorvosi Tudományos Értekezlet a tábori egészségügyi ellátás klinikai problémáinak volt szentelve [8].

Dr. János György vezérőrnagy (1970-ig ezredes), a kor egyik meghatározó és kiemelkedő katonaorvosa volt. Mint sebész és szervező orvos 1952. január 18-ától 1952. október 2-áig a koreai Mangjongde-ben működő „Rákosi Mátyás Kórházban” volt az akkor már harmadik váltás parancsnokaként [9], hazajövele után Magyar Néphadsereg Központ Katonai Kórházának parancsnok tudományos helyetteseként, majd 1957. június 6-ától 1977. július 1-jéig mint a kórház parancsnoka teljesített szolgálatot [6]. Szerepe és érdemei a katona-egészségügy tudományos és szervezeti életének formálásában elévülhetetlenek.

Mindenesetre meglepő számomra – és gondolom az utókornak is –, hogy az előzőekben felsorolt, majd a későbbi tudományos rendezvények egyikén sem hangzott el egyetlen tudományos előadás, írás, cikk vagy visszaemlékezés, ahol az Észak-Koreában hét évig működött kórház tapasztalatairól, élményeiről vagy munkásságáról emlékeztek volna meg. Főleg azért is furcsa ez, mivel az ott szolgálók kintlétük alatt folyamatosan tartottak tudományos rendezvényeket, és ezeket gyakran megosztották a helyi vagy hozzájuk beosztott koreai kollégákkal is [9]. Én az első ezzel foglalkozó könyvet „Add vissza az arcomat” címmel a szerzőtől származó dedikációval dr. Zoltán János ezredestől 1996-ban kaptam. Itt és most is ki kell emelnem, hogy az ott szolgáló orvosok meghatározó szerepet játszottak a kiküldetés utáni időszakban – évtizedeken átívelve – a has- és mellkassebészet, a traumatológia, a rekonstrukciós, valamint az égéssebészet hazai, esetenként európai szintű kiemelkedő művelésében, egyszóval az iskolateremtésében. Többek között: dr. Diner Ottó, dr. Remete Tibor, dr. Sörös Bálint, dr. Brüll Ottó, dr. Dénes János, dr. Wittmann István, dr. Zoltán János, dr. János György, dr. Bálint György, dr. Herman István, dr. Karádi György, dr. Lajtvári László, dr. Kulka Frigyes, dr. Mónus Zoltán, dr. Hirschler Imre azok, akik sokat tettek azért, hogy a magyar katona-egészségügy múltjára, és abból fakadóan jelenére is bármilyen tudományos rendezvényen, büszkén és meghatódva emlékezzünk.

A katonaorvosi tudományos munka ösztönzésére a HM Egészségügyi Csoportfőnöksége – mely a hadsereg új hadrendjeként 1949. március 16-án alakult [10] – 1952-ben és 1953-ban is pályázatot hirdetett számos vonatkozó témában a Csoportfőnökség Honvédorvosi Tudományos Tanácsának együttműködésével.

A meghirdetett kutatások összehangolása és támogatása volt a feladata a *Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanácsának* (MN OTT), amely a katona-egészségügy fő szakterületei gondozására hivatott szakosztályokban, szekciókban folytatta tevékenységét. A tudományos ülések előkészítése és szervezése, egyéb tudományos ügyekben a Kórház képvisellete 1953-tól dr. János György ezredes feladata volt [6]. *A MN OTT a csoportfőnökség legfelsőbb szintű tudományos szervezetévé vált.*

3. ábra. *Dr. Giacinto Miklós orvos ezredes*

Nem véletlenül tartotta kiemelten fontos területnek dr. János György parancsnok a Kórház vezetésében a tudományos munkát. Röviddel beiktatása után újjáalakította a Központi Katonai Kórház tudományos tanácsát, a grémium tagjaiul a mindenkori tudományos helyettesét, a fősebészt és a főbelgyógyászt, illetve dr. Pastinszky István és dr. Szenes Tibor orvos ezredeseket jelölte meg. Az új Tudományos Tanács a későbbiekben havi rendszerességgel tartott konferenciákat, ahol az intézmény munkatársai saját szakterületükön elért legújabb eredményeikről adhattak számot. A Tudományos Tanács időről időre történő újjászervezéséről a napiparancsok is tudósítottak, a szervezet szoros kooperációban dolgozott a hadsereg összes katonaorvosi kutatásait koordináló társszervezettel, a MN OTT-vel.

Az MN OTT sebészeti, repülőorvosi, belgyógyászati és ABV-szakosztályokban folytatta munkáját, ezek külön tudományos üléseket szerveztek. 1958. december 13-án tartotta a Sebész Szakcsoporton belül megalakult Plasztikai Sebészeti Szekció első

4. ábra. *Dr. Novák János orvos ezredes, az MTA doktora*

tudományos ülését, ahol Zoltán János számolt be a fiatal, önálló osztály tapasztalatairól. Később Egészségügyi Szervezési és Harcászati, valamint Egészségügyi Anyagi Szakosztály is létesült. A magyar katonáorvosok tudományos munkája tehát az MN OTT szervezeti keretei között folyt egy sikeres és eredményes korszakot építve. Ezt bizonyítandó álljon itt az az összegzés, amelyet dr. János György vezérőrnagy állított össze 1976-ban.

„A tudományos tevékenység együtt jár a társadalmi, közéleti tevékenységgel is. Katonaorvosaink közül sokan részt vesznek a tanácsok, pártszervezetek és más helyi társadalmi szervek munkájában. Az orvosi tudománnyal és egészségügyi szervezéssel szoros kapcsolatban álló közéleti aktivitásukról az alábbiakban szólok: Az egészségügy állami és társadalmi vezető szerveiben több katonáorvosunk tagja az Egészségügyi Tudományos Tanács szakbizottságainak: Bíró, Fiam, János, Kurucz, Pastinszky, Szántó, Vámos, ill. az Egészségügyi Minisztérium, vagy országos intézetek kollégiumainak: Dávid, Giacinto, Novák, Trencsényi, Zoltán. Bodó az Úrkutatósi

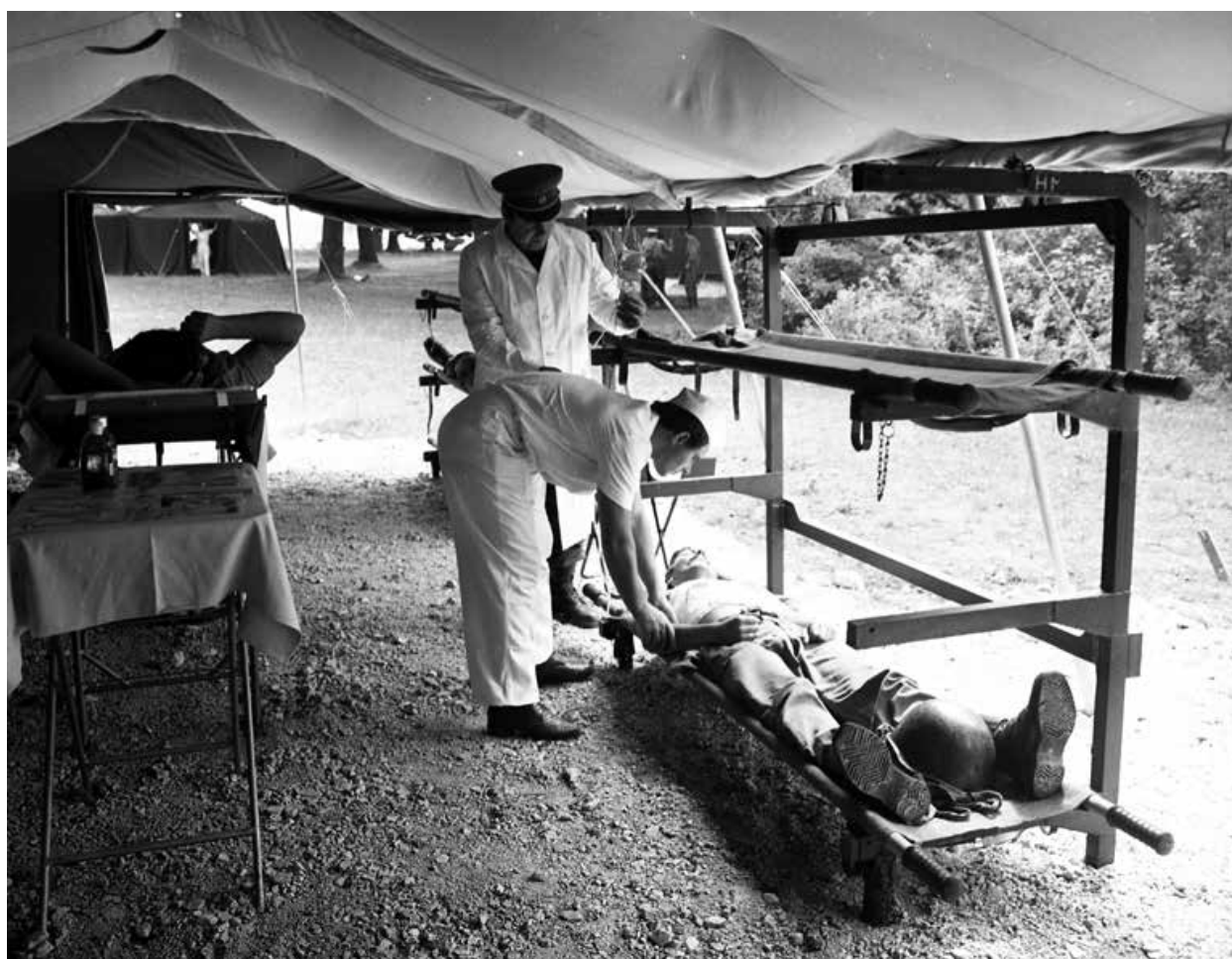
5. ábra. Dr. Wittek László
orvos ezredes

Kormánybizottság tudományos munkatársa. Katonaorvosaink részt vesznek az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete és a Vöröskereszt elnökségében: Vámos László, Szántó Ferenc, Losoncz Mihály.

Országos Intézeti igazgató, Szántó György, igazgatóhelyettesek: Manninger, Nagy György. Az Orvostudományi Egyetemeken és az Orvostovábbképző Intézetben a katonáorvosok közül tanszékvezető egyetemi tanárok lettek: Berényi Béla, Borhegyi László, Farádi László, Gyarmati László, Juhász Pál, néhai Pandula Egon, Révész György, Szenes Tibor, Szántó György. Egyetemi tanári címet nyertek: Bernát Iván, Manninger Jenő, Pastinszky István, Trencsényi Tibor, Zoltán János. A tudomány-szervezői munka részeként a katonáorvosok tisztségviselői a Magyar Orvosok Tudományos Egyesületei Szövetsége (MOTESZ) tagtársaságainak. Öt társaságnak, ill. szekciónak az elnöke katonáorvos. A Magyar Traumatológiai Társaságnak: Szántó György, a Plasztikai Sebészeti Szekciónak: Zoltán János, az Égési Szekciónak: Novák János, a Magyar Dermatológiai és a Magyar Allergológiai Társaság elnöke: Pastinszky

István, a Magyar Hematológiai Társaság főtitkára: Bernát Iván, az ONO Szekció titkára: Bodó György. Vámos László a Nemzetközi Katonaorvos Szövetség elnökségi tagja, Szántó György a Szovjet Sebész Társaság tiszteleti tagja, Bernát Iván a Nemzetközi Hematológiai Társaság vezetőségében hazánk képviselője, egyúttal a társaság folyóiratának, a »Haematológiának« szerkesztője. Zoltán János az Acta Chirurgiae Plasticae-nak szerkesztőbizottsági tagja. Ott találjuk a magyar katonaorvosok neveit a MOTESZ egyesületek vezetőségeiben: Csorba, Fiam, Giacintó, Keleti, Kenedi, Magyar, Novák, Takács László, Túri, Walsa, Wittek. Legjelentősebb magyar folyóiratunknak, az Orvosi Hetilapnak felelős szerkesztője Trencsényi Tibor. A Magyar Traumatológia főszerkesztője Szántó György. Folyóirataink szerkesztőbizottsági tagjai között vannak: Alpár, Csorba, Giacinto, Gyarmati, Pastinszky, Tóth, Walsa, Wittek, Zoltán. Orvosaink évek óta rendszeresen részt vesznek mind a hazai országos jellegű, mind a nemzetközi tudományos társaságok kongresszusainak, symposiumainak szervezésében és rendezésében: Aszalós, Dallos, Giacinto, Novák, Szántó, Túri, Walsa, Zoltán és mások. A szocialista országok egészségügyi szolgálatait tudományos tanácskozásainak fő szervezője a magyar részről Vámos László [8].”

Lehet, hogy ezzel az idézéssel megsértettem a publikációs szabályokat, de a kor szellemisége és értékei így lesznek hitelesek. Ha az idézetben szereplő nevek mellé odatennénk, hogy ki mit tett a magyar katona-egészségügyért, akkor egy több köte-

6. ábra. Ezredsegelyhely az ORION '79 egészségügyi rendszergyakorlaton

7. ábra. Prof. dr. Vámos László
orvos vezérőrnagy

tes, csodálatos könyvet kapnánk kézhez. A leglényegesebb üzenet és fontos kiemelő tény, hogy már ekkor felvetődött – és az Egészségügyi Szolgálat vezetése folyamatosan foglalkozott azzal a gondolattal –, hogy „nem lenne-e ismét időszerű a *Magyar Katonaorvosok Társaságának megalakítása a MOTESZ keretein belül*”?

Az egészségügyi szolgálat a 70-es éveket az Orion '79 egészségügyi rendszergyakorlattal koronázza meg, ahol az állami és a legmagasabb szakmai vezetésnek mutatták be az MN Egészségügyi Szolgálatát a prevenciótól – beleértve a tudományos munkát is – a hátszági kórházakig, a legújabb rendszeresített és kifejlesztett technikai eszközökkel együtt [11]. Ezt a koronát szó szerint kell érteni, ami az akkori MN OTT értékteremtő munkáját jelenti. Ekkor a meghatározó személyek nemcsak elméletileg kezelték megoldandó kérdéseket, hanem gyakorlatban is kutatóműhelyeket vezettek. Az új kötözőgépkocsi, a műtőkonténer, a labor- és fogászati gépkocsi, az oltópisztoly, a segélyhelyek sürgősségi és diagnosztikai táskákkal való felszerelése mind ennek a korszaknak köszönhető. Komoly szereplőktől komoly alkotómunka gyümölcsét lehetett betakarítani. A szolgálatot ekkor a tudományra és az ebből levezethető racionalitásra törekvő kiváló, tapasztalt katonaorvosok vezették. Dr. Farádi László vezérőrnagy képességei, a katona-egészségügyben később a magyar egészségügyben történelmileg is nyomot hagyó meghatározó szerepe vitathatatlan.

A Társaságunk megalakításának a gondolata, javaslata és működése körülményeinek, feladatainak megszületése, majd magvalósításának úgymond kiképzésének dr. Vámos László vezérőrnagy nevéhez köthető. Prof. dr. Farádi László orvos vezérőrnagyot 1967-ben váltó Prof. dr. Vámos László orvos vezérőrnagy (1974-ig ezredes) egyetemi tanár volt, aki az 1981. év végéig töltötte be e beosztást. A Budapesti Orvostudományi Egyetemen szerezte diplomáját 1949-ben, honvéd kollégiumi pályázat keretében főhadnagyként kerül a légierőhöz csapat-, illetve beosztott orvosként Kiskunlacházára, majd Kunmadarasra. Innen vezényelték a légierő parancsnokság állományába, ahonnan 1954-ben nyelvi előkészítőre, majd a Kirov

8. ábra. *Csapatorvosok és kórházi orvosok találkozója, 1976
(dr. Svéd László orvos főhadnagy)*

9. ábra. *Csapatorvosok találkozója, 1976
Jobbról balra: dr. Novák János orvos ezredes, dr. Sepsey Szabolcs orvos ezredes,
dr. Pálik Gyula orvos ezredes, dr. Sugár Béla orvos ezredes, dr. János György orvos
vezérőrnagy, dr. Villányi Ferenc orvos alezredes és ismeretlen*

Katonaorvosi Akadémiára Leningrádba kerül. 1956-ban tér vissza és belgyógyász-ként a gyáli úti Repülő Kórház [sic] repülőorvosi vizsgáló állomására helyezték, melynek része volt a Repülő Orvosi Bizottság (ROB). 1960-ban került be a HM Egészségügyi Csoportfőnökségre főorvosi, megbízott csoportfőnöki, csoportfőnök-helyettesi, majd 1967-ben egészségügyi szolgálatfőnöki beosztásba. 1981-ben vonult az MN-ből nyugállományba, de ekkor rögtön átkerült az Orvostovábbképző Egyetemre mint egyetemi tanár és vezette az egyetem Egészségügyi Főiskolai Karát, valamint a Honvédelmi Egészségügyi Intézetet, később a Katonai és Katasztrófaorvostani Intézetet 1992-ig.

1967-ben kandidátusi fokozatot szerzett az „Atomcsapások egészségügyi következményei felszámolása” című tudományos értekezésével, majd 1976-ban „a tudományok doktora” címet pályázta „A korabeli honvéd egészségügy korszerűsítése” című munkájával. Egészségügyi szervezéstan, repülőorvostan és honvéd-katasztrófaorvostani szakképesítéssel rendelkezett. Szolgálatfőnöksége idején volt olyan időszak, amikor a magyar katona-egészségügyi szolgálat 12 fő egyetemi tanárral rendelkezett [11].

Az egészségügyi szakembergárda a központi tagozatban egészen páratlan és kiváló volt. Szakterületükön nemcsak az MN-ben, hanem országosan, egyesek európai, illetve nemzetközi mércével mérve is kiemelkedő személyiségek voltak. Ezt szépen példázza az MN EÜSZF 4/1980-as számú intézkedése (1980. január 16.), melyben a Magyar Néphadsereg Orvosi Tudományos Tanács (MN OTT) kiegészítéséről rendelkezik az 1979 évben bekövetkezett személyi változások miatt. A történelmi hűség miatt, érdemes a teljesség igényével felsorolni e Tanácsot, hisz ezek a katonaorvosok a korszak és a múlt meghatározó, sokak számára ismert nevei.

- Elnök:* Prof. dr. Vámos László orvos vezérőrnagy, címzetes egyetemi tanár,
az orvostudományok doktora
- Helyettesek:* Dr. Hideg János orvos ezredes
Dr. Horváth István orvos ezredes, a hadtudományok
kandidátusa
- Titkár:* Dr. Giacinto Miklós orvos alezredes
- Titkárhelyettes:* Dr. Birkás János orvos alezredes

10. ábra. Dr. Birkás János orvos ezredes, utóbb vezérőrnagy

- Tagok:*
- Prof. dr. Bernát Iván nyugállományú orvos ezredes, egyetemi tanár,
az orvostudományok doktora
 - Prof. dr. Bíró György orvos ezredes, egyetemi tanár,
az orvostudományok doktora
 - Prof. dr. Fiam Béla nyugállományú orvos ezredes, címzetes
egyetemi tanár, az orvostudományok kandidátusa
 - Prof. dr. Gyarmati László gyógyszerész alezredes, egyetemi tanár,
a kémiai tudományok kandidátusa
 - Dr. Kurucz Tibor gyógyszerész alezredes, a hadtudományok
kandidátusa
 - Prof. dr. Magyar István orvos ezredes, címzetes egyetemi tanár,
az orvostudományok kandidátusa
 - Prof. dr. Manninger Jenő orvos vezérőrnagy, egyetemi tanár,
az orvostudományok kandidátusa
 - Nagy Dénes gyógyszerész alezredes
 - Dr. Sugár Béla orvos ezredes
 - Dr. Varga István orvos alezredes
 - Dr. Wittek László orvos ezredes
 - Prof. dr. Zoltán János, címzetes egyetemi tanár,
az orvostudományok doktora

Összesítve: négy fő címzetes és négy rendes egyetemi tanár, ketten a hadtudományok, három személy az orvostudományok, egy a kémiai tudományok kandidátusa volt, négyen pedig az orvostudományok doktorai [12].

A tudományos minősítés és a szakemberek országos, illetve külföldi elismertsége alapján nem lehetett panasz a tanács összetételére. Bátran állíthatjuk, hogy az orvosi tudományos munka, a kutatási területek vezetése megnyugtató kezekben volt.

Az 1981-ben a tragikus körülmények között elhunyt dr. Németh István orvos vezérőrnagy után a szolgálatfőnöki beosztással megbízott dr. Horváth István orvos ezredes helyett, 1983. augusztus 1-jei hatállyal, dr. Hideg János orvos ezredest (1984-től vezérőrnagy), az MN repülőfőszakorvosát nevezik ki az *MN Egészségügyi Szolgálat főnökévé*. Ennek, valamint a kórházparancsnoki, főszakorvosi és egyéb beosztásokban bekövetkezett változások egyenes következménye volt a tudományos munka – az erre vonatkozó parancs szerint a „*szakmai irányok meghatározását és a kutatásokat koordináló és szervező legfőbb tudományos tanács, a MN OTT*” – 1984. július 1-jével történő átalakítása, és mint újdonság, a különböző szakterületek működésére elgondolt ún. *szakosztályok* létrehozása, melyek a következők voltak:

- Egészségügyi Szervezés és Harcászat,
- Belgyógyászat,
- Sebészet,
- Toxikológia,
- Ideg-elmegyógyászat,
- Sugárbiológia,
- Repülőorvostan.

A megváltozott szervezeti struktúrában az MN OTT vezetősége és tagjai az alábbi személyek lettek:

- Elnök:* Dr. Hideg János orvos ezredes, MN EÜSZF
- Helyettesek:* Dr. Horváth István orvos ezredes, a hadtudományok kandidátusa, MN EÜSZF H
Dr. Farkas József orvos ezredes, MN KKK parancsnok tudományos helyettese
Dr. Novák János orvos ezredes, MN égés-plasztikai főszakorvos
- Titkár:* Dr. Rékai Miklós orvos őrnagy
- Titkárhelyettes:* Dr. Bokor Tamás orvos hadnagy, MNOTT szervező főorvos
- Tagok:* Prof. dr. Manninger Jenő orvos vezérőrnagy, MN fősebész
Dr. Medveczki Pál orvos ezredes, MN 2. sz. KK parancsnok, majd MN EÜSZF H
Dr. Hajdu Béla orvos százados, MN főbelgyógyász
Dr. Magyar István orvos százados, MN fő ideg-elmegyógyász
Dr. Bagi János állatorvos százados, MN főállatorvos
Dr. Birkás János orvos ezredes, MN KKK parancsnok
Dr. Kádár Pál orvos ezredes, MN megbízott főepidemiológus
Dr. Varga István orvos ezredes, MN EÜSZF Gyógyító Osztály, osztályvezető
Dr. Gelencsér Ferenc orvos alezredes, MN labor főszakorvos
Dr. Villányi Ferenc orvos alezredes, MN EÜSZF Szervezési Osztály, osztályvezető
Nagy Dénes gyógyszerész alezredes, MN főgyógyszerész
Dr. Bognár László orvos alezredes, MN megbízott repülőfőszakorvos
Dr. Remes Péter orvos alezredes, MN ROVKI-parancsnok
Benkő György gyógyszerész alezredes, tudományos főmunkatárs
Dr. László Imre orvos őrnagy, MN EÜSZF kiképző főorvos

11. ábra. Prof. dr. Manninger Jenő 80. születésnapjának ünnepe

12. ábra. Prof. dr. Farkas József
orvos vezérőrnagy

A tagok felsorolásából kiderül, hogy egy-két kivételtől eltekintve 1980-hoz képest a Tanács teljesen kicserélődött. Ezzel együtt a tudományos minősítéssel rendelkezők száma is jelentősen csökkent. Az új tagokból csak hatan (dr. Hideg János, dr. Horváth István, dr. Novák János, dr. Manninger Jenő, dr. Magyar István, dr. Birkás János) rendelkeztek tudományos fokozattal, professzori címmel ebben az időszakban. Kiemelendő az a tény, ami a tanács szerepének és munkájának fontosságára utal, hogy két állandó, az egészségügyi szolgálat állománytáblájában szereplő – mai megnevezéssel fő állású-beosztású orvos tiszt – dr. Rékai Miklós orvos őrnagy mint titkár, és dr. Bokor Tamás orvos főhadnagy mint MN OTT szervező főorvos, az állandóság és a folyamatosság biztosítása érdekében a tanács tagjai között található.

Az egészségügyi szolgálatot ugyanettől az időponttól számítottnak, az MN OTT-t is érintően, a háborús feladatokhoz hasonló eljárási és ellátási elvek alapján a katasztrófák egészségügyi következményei felszámolásába is bevonták [12]. Ennek nyilvánvaló oka az akkor (1983. augusztus 1.) átadott Paks-1 atomerőmű blokk meghibásodása, sérülése esetén a Magyar Néphadsereg háruló feladatokban az egészségügyi szolgálat érintettsége és a biztosításban való részvétele volt.

A kinevezett új elnök egészen a 2018-ban bekövetkezett haláláig látta el tisztségét. Ő az utolsó – és tudomásom szerint mind a mai napig beosztásából le nem váltott – vezetője az MN OTT-nek, illetve később, 1990. március 15-e óta – a Minisztertanács, a „Magyar Néphadsereg” megnevezésének megváltoztatását is előíró az 1989. november 30-án kelt 344/1989. sz. határozata alapján – pedig a *Magyar Honvédség Orvosi Tudományos Tanácsának (MH OTT)*. Munkásságát a tudományszervezési hozzáértés, a szigorúság, a követelménytámasztás, a tudomány tisztelete és szeretete jellemezte. Még szolgálatfőnöksége alatt sem hagyta abba a kutatómunkáját. A rendszerváltást nehezen élte át, és a szolgálat érdekében történt ütközései, nézeteltérései miatt beosztásából 1991-ben felmentették, és kérésére a Katonaorvosi Kutató Intézetben mint parancsnok folytatta pályafutását, illetve mind az elnöki, mind a kutatási feladatait. Azt hiszem, hogy ha a Társaság alapításában meghatározó szerepet vállaló Vámos László katonaeorvosi életútját felelevenítettem, akkor a Tanács utolsó elnökének pályáját is meg kell őrizni az utókornak. Az ismertetésnek különlegessége, hogy azt a 2003. május 19-én a Hadtörténelmi Intézetben „A katonai egészségügy, ka-

tonai orvoslás” címmel készített, „MN történeti interjúk” sorozatban az általa elmondottak alapján állítottam össze, néhány saját megjegyzést is hozzátéve.

Dr. Hideg János 1933. január 25-én született Budapesten, a ciszterci rendi, majd a Bencés Gimnáziumban folytatott tanulmányai után 1951-ben tett érettségét. Ugyanekkor pályázott a Pécsi Orvostudományi Egyetemre, ahová felvételt nyert, de miután katonának is jelentkezett, így akarata ellenére azonnal beiskolázták az Egészségügyi Tiszti Iskolába az Orvostudományi Egyetem helyett. 1951. október 24-én lett katona. Az egészségügyi tiszti iskolát 1 év alatt elvégezte, és a Nyíregyházi Huszár Hadosztályhoz alhadnagyi rendfokozatban anyagi tisztnek nevezték ki. Érdekes módon az akkori hadosztály vezetőorvos, dr. Németh István orvos főhadnagy, a későbbiekben tragikusan elhunyt egészségügyi szolgálatfőnök volt. 1953-ban három embernek engedélyezték az orvostudományi egyetemre való visszatérést, akik közé ő is tartozott. Az orvostudományi egyetemet 1959-ben végezte el. Egyetemi évei alatt folyamatosan a kórleltani intézet tudományos diákköri tagja, 1957-ben honvédségi ösztöndíjas volt. Az egyetem elvégzése után Egerbe került ezred vezetőorvosnak. Abban az időben 54 üres orvosi beosztás volt. 1960-ban a Gyáli úti Repülőalkalmassági Vizsgáló Állomásra egyik elődjének, dr. Vámos Lászlónak a helyére helyezték. Állatkísérleteket végzett, és részt vett a kecskeméti barokamra tervezésében, majd le is költözött Kecskemétre, 1970-ig ott maradt. 1970-ben az Országos Légierő Parancsnokság (OLP) vezetőorvosa lett. 1967–68 között orosz nyelvi előkészítőn, majd 1968–69 között a leningrádi Kirov Katonaorvosi Akadémián felső orvosvezetői képzésben vett részt. 1972-ben kettévált az OLP Honi Légvédelmi Parancsnokságra és Légvédelmi Repülő Főnökségre. A Repülőintézet átkerült az

13. ábra. Prof. dr. Hideg János nyugállományú orvos vezérőrnagy (középen)

MN Egészségügyi Szolgálatfőnökség alárendeltségébe, és így lett az MN repülőfőszakorvosa 1983-ig, míg az MN egészségügyi szolgálatfőnöki beosztásba ki nem nevezték. 1978 és 1980 között részt vett az első magyar úrhajós kiválasztásában, a program vezetőjeként. Kandidátusi és nagydoktori értekezését az úrhajós-válogatás fiziológiai paramétereinek mérési és a vizsgálati rendszerek elméleti és gyakorlati tapasztalatiból írta.

De visszatérve az MN OTT története időrendi folytatásához, ismét csak a személyi változások miatti átalakulás a figyelemreméltó. Ugyanis 1986. május 1-jével újból megváltozott az MN OTT összetétele. Az új Tanácsban az elnöki pozíción kívül a fontosabb tisztségviselők személyében jelentős cserék történtek. A tagok szakmai elismertsége és munkássága megérdemel annyi figyelmességet, hogy név szerint is felsoroljam Őket.

<i>Elnök:</i>	Dr. Hideg János orvos vezérőrnagy
<i>Helyettesek:</i>	Dr. Farkas József orvos ezredes Dr. Novák János orvos ezredes
<i>Tagok:</i>	Dr. Horváth István orvos ezredes Dr. Medveczki Pál orvos ezredes Dr. Hajdú Béla orvos vezérőrnagy Dr. Magyar István orvos ezredes Dr. Birkás János orvos ezredes Dr. Gelencsér Ferenc orvos ezredes Dr. Bagi János állatorvos ezredes Dr. Kádár Pál orvos ezredes Dr. Fekete István orvos ezredes Dr. Villányi Ferenc orvos ezredes Dr. Nagy Dénes gyógyszerész alezredes Dr. Remes Péter orvos alezredes Dr. László Imre orvos alezredes

A 16 főből már „csak” hét rendelkezett tudományos minősítéssel, illetve fokozattal (191/1986. MN EÜSZF sz. int.). Nem sokkal ezután azonban *új bizottságot hoznak létre az egészségügyi szolgálat történetének megírására* dr. Medveczki Pál orvos ezredes, az MN EÜSZF első helyettesének a vezetésével. A kidolgozási határidő 1987. december 15. volt, az anyagok értékelése 1988. I. félévére került meghatározásra (61/1986. M EÜSZF sz. int.) [12]. Azt már én teszem hozzá, hogy ez a munka nem készült el, illetve a Hadtörténeti Levéltárban nem volt fellelhető. Emiatt 2016 őszétől közel másfél évet töltöttem el a Levéltárban az 1980-as évek egészségügyi szolgálata történetének a rekonstruálásával.

Még dr. Hideg János szolgálatfőnöksége idején 1991-ben alakul meg a Magyar Katona- és Katasztrófa-orvostani Társaság (MKKOT). A szolgálatfőnöki teendők átadás-átvételekor 1991. december 17-én egy szó sem esett a Társaságról, illetve a szolgálat tudományos és társasági életéről, civil kapcsolódó pontjairól. A kezdődő délszláv háború, a parlamenti pártok ösztüztében álló Központi Honvédkórház rekonstrukciója, a Magyar Honvédség akkori „Olaj-botrányából” a szolgálatunkba fonódó szálak felgöngyö-

lítése és az instabil intézeti gazdálkodás kezdetének a kezelése álltak a középpontban. A főszakorvosok és intézetigazgatók személye alig változott, így a Tanács összetételének módosítása nem volt indokolt. Dr. Hideg János vezérőrnagy két feladatot vállalt magára a Tanács elnökeként. Az egyik a kiadási idő csúszása és közlendő írások alacsony száma és minősége miatt válságban lévő Honvédorvos című folyóirat talpra állítása, a másik pedig a tudományos élet láthatóvá tétele, a Katona-egészségügyi Tudományos ülések rendszerének felújítása. Mindkét feladat megoldását 1992-ben kezdte el. Ekkortól lesz a Honvédorvos főszerkesztője, aminek köszönhetően utoléri magát a folyóirat mind időben, mind színvonalban. Az MKKOT, megalakulását követően ugyan tartott két konferenciát, de a folyamatos, jelenleg is ismert tudományos fórumot 1999 óta rendezi. Ezt az úrt 1992-től az MH OTT élén prof. dr. Hideg János vezérőrnagy szervezésében töltötte ki. Ezeknek az általában tavasszal tartott tudományos rendezvényeknek az összefoglalói a Honvédorvos 1992 utáni füzetében lelhetők fel.

Összegzésként a történelmi események felidézése után sajnálattal állapítom meg, hogy ez a nagy hagyományú Tanács most már csak nevében él. A felsorolt és leírt elévülhetetlen érdemei alapján azonban bőven megszolgált a dicsőséget, hogy az MKKOT elődjének, letéteményesének fogadjuk el. Elég rendhagyó módon egy javaslattal fejezem be az előzmények felidézését, nevezetesen azzal, hogy a Társaság alapszabályának *preambulumában* ezt a letéteményesi szerepet írásban is meg kellene erősíteni.

Irodalom

- [1] Vámos L.: Katasztrófa és katasztrófa-orvostan. Honvédorvos. 1993. 1. 5–17.
- [2] Svéd L.: Aktualitások és tények a katonaorvoslás történetéből. Honvédorvos. 2007. 3–4. 143–151.
- [3] Pogányné Rózsa G.: II. József a katona-egészségügy megújítója. Katonai Logisztika. 2022. 1–2. Megjelenés alatt.
- [4] Farádi L.: Az egészségügyi szolgálat fejlődése. II. rész. Honvédorvos. 1965. 4. 307–314.
- [5] Pogányné Rózsa G.: A 16. helyőrségi kórház orvosainak tevékenysége a Budapesti Helyőrség Katonaorvosainak Tudományos Egyesületében. (A Der Militärarzt közleményei alapján). Honvédorvos. 2020. 3–4. 68–85.
- [6] Pogányné Rózsa G.: A Honvédkórház 120 éve. Budapest, 2019, Zrínyi Kiadó. 59, 61, 106, 107, 110, 168.
- [7] Farádi L.: Az egészségügyi szolgálat fejlődése IV. rész. Honvédorvos. 1966. 2. 157–165.
- [8] János Gy.: A katonaorvosok szerepe a magyar orvostudomány fejlődésében a felszabadulás után. Honvédorvos. 1976. 91–106.
- [9] Csoma M.: Rákosi Mátyás kórház Észak-Korea. Magyar orvoscsoportok a Koreai-félszigeten 1950–1957. Budapest, 2021, Ludovika Egyetemi Kiadó. 84–91.
- [10] Tóth S. (szerk.): Magyarország hadtörténete. 2. kötet, A kiegyezéstől napjainkig. Budapest, 1985, Zrínyi Katonai Kiadó. 546.
- [11] Svéd L.: A Magyar Néphadsereg Egészségügyi Szolgálatának története 1980–1989. I. rész. Honvédorvos. 2016. 3–4. 51–71.
- [12] Svéd L.: A Magyar Néphadsereg Egészségügyi Szolgálatának története 1980–1989. II. rész. Honvédorvos. 2017. 1–2. sz. 31–90.

A tanulmányban közölt képek tulajdonosai:

HM Zrínyi Nonprofit Kft. archívuma, Honvédkórházért Közhasznú Alapítvány (Pá-cserné Bozi Judit), Honvédkórház archívuma, dr. Svéd László és dr. Sótér Andrea.

Lieutenant General (retired) László Svéd, MD, PhD

Formation of the Hungarian Society of Military and Disaster Medicine, it's background and circumstances. The Medical Scientific Council of the Hungarian People's Army

Although military medicine became an independent branch of medicine only in the early 20th century, analysis of the experiences of wars and their routine implementation in treatment is a continuous and natural practice since ancient wars. From the moment of it's birth, the Hungarian Defence Forces paid special attention to being part of the scientific life and to contribute to development and recognition of Hungarian healthcare. Organizations, scientific forums, associations and societies under different names all served this purpose. The Hungarian Society of Military and Disaster Medicine in it's present form has an exemplary, respectable and rich history. Reviewing these events on the occasion of the 30th anniversary of the current scientific society is an honorable and obligatory task.

Key-words: Hungarian People`s Army, military medicine, military medical science, research and science, scientific institute, society of physicians, conference, scientific meeting, scientific session.